

המודל הניאו ליברלי והתארגנות עובדים מסוג חדש

אסף אדיב – הרצאה בפורום ההגות הליברלי 22.1.11 מלון נוטרדם ירושלים

מגמות עולמיות שכונו ריגניזם או ת'אצ'ריזם – נסיגה ממדינת הרווחה וחזרה לתפיסת השוק החופשי - השפיעו באופן עמוק על ישראל. תכנית הייצוב של 1985 העלתה את המשק הישראלי על מסלול של הפרטה וצמצום המגזר הציבורי לטובת הסקטור הפרטי. המדינה, כמו גם ההסתדרות וחברת העובדים, העבירו לידי טייקוני ההון הפרטי נכסי ציבור רבים – על פי רוב במחירים מגוחכים. כל הדיבורים הגבוהים, על חוכמת היד הנעלמת, והסירות שעולות כאשר הים גואה, היתרגמו, בסופו של דבר, למערך כלכלי שבקצהו ניצבים עובדים הנאלצים לעבוד בשכר מינימום.

ישראלים ותיקים, אזרחים חדשים מחבר העמים, אזרחים ערבים בכל הגילים נפגעו קשות מהשינוי שעבר על המשק הישראלי. תופעה זו בולטת יותר אצל צעירים. בישראל מצטרפים מדי שנה לשוק העבודה כ-60 אלף צעירים. למעט מספר אלפים בודדים, שמצליחים להתברג לתעשיית ההיי טק, או למצוא עבודה מתאימה להכשרתם והשכלתם, עשרות אלפי צעירים נאלצים לקבל על עצמם תנאי העסקה פוגעניים בתור שומרים, מנקים, מדריכים, מורים, עובדים חצי מקצועיים, ועובדים זמניים בתקשורת, בבתי חולים ובתי אבות, בעמותות חינוך למיניהן, שלא לדבר על בניין חקלאות וניקיון.

ברגע שהגלובליזציה אפשרה העברת מפעלים למדינות זולות, מיקור חוץ, וייבוא עובדים זרים – השתנו כללי המשחק. הנתונים הדרמטיים מדברים בעד עצמם – בשנת 1994 היה בישראל כוח עבודה של קצת למעלה משני מליון עובדים, 1.8 מיליון מתוכם היו חברים בהסתדרות העובדים – כלומר 85%. אחרי העברת חוק הבריאות, שניתק את קופת חולים מההסתדרות, ואחרי הפרטת חברת העובדים, סגירת מפעלי תעשייה קלה, ייבוא עובדים זרים לבניין וחקלאות, ומעבר להעסקה באמצעות חברות כוח אדם – אחרי כל אלה, נותרו בהסתדרות 650 אלף חברים בלבד. כיום 70% מהעובדים בישראל אינם מאוגדים.

באזור האסון הזה של עובדים בלתי מאוגדים, שאל מצבם התייחסתי קודם, החלה לצמוח, החל מאמצע שנות התשעים, שורה של התארגנויות וארגונים חדשים שנתנו פתרונות וסייעו לעובדים להגן על עצמם. בין ארגונים כמו "קו לעובד", מוקד סיוע לעובדים זרים, מחויבות, סנגור קהילתי, התו החברתי הוקם גם מען כארגון שהתמקד בתחילה בסיוע לעובדים ברחוב הערבי בישראל.

ואולם, עם התרופפות אחיזתה של ההסתדרות, נוצר מרווח שאיפשר את צמיחתם של ארגוני עובדים חדשים. שתי יוזמות חדשות חשובות ראויות לציון בתחום זה – כוח לעובדים ומען. כוח לעובדים כארגון עובדים חדש הצליח לאגד גננות, עובדי שמירה, עובדים של עמותות חינוכיות, עובדי הסינמטק בירושלים, ולאחרונה גם את עובדי האוניברסיטה הפתוחה.

ארגון העובדים מען פועל במקומות שנשארו בחושך שנזנחו על ידי ההסתדרות. מהישגיו של מען בארגון עובדים: ארגון מורים בבתי ספר לאמנות – מרצים במוסררה התאגדו במען והשיגו הסכם קיבוצי, שהעביר אותם להעסקה רצופה של 12 חודשים עם הסדר הפרשה לפנסיה. מחצבת סלעית – מפעל בהתנחלויות בבעלות ישראלית, שבו עובדים פלסטינים מהגדה ומירושלים. העובדים התארגנו במען, הקימו ועד ומנהלים משא ומתן על הסכם קיבוצי

שמשפר מאוד את מצבם – כולל בנושאי בריאות ובטיחות. נהגי משאיות – מען מתרכז בהגנה על נהגים ובנסיון לאגדם בוועדים

בדיאלקטיקה של המציאות אין ואקום. כאשר מערכת חברתית קורסת, היא פותחת את הדלת בפני מערכת חדשה, שתופסת את מקומה. החברה האנושית חפצת חיים היא, ותמיד ימצאו האנשים שיהיה להם העוז, היזמה והחזון לבנות מסגרות חדשות ולשנות את המציאות